

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

ACTUALITATS.

(Campanya VI.) Romeria Carlista.

A NOSTRES LECTORS.

Las circunstancias especiales que estém atravessant han fet que degué desapareixe, *per are*, lo popular periódich «*La Campana de Gracia*.»

¿Perqué? Allá s' ho sabrá l' autor de l' ofici, mediant lo qual se notificava á son editor la suspensió del mateix. Ja veuhem nostres lectors que l' época actual no es camp assahonat per comentaris de aquesta naturalesa.

Contra la forsa no hi cab resistencia. Es l' únich que podém dir: ¡Paciencia!

No obstant, nosaltres que creyém que encare no es un crim lo dirse republicá federal, nosaltres que estém convensuts de la bondat de nostras ideas, nosaltres que d' ellas no 'ns mourém per res, encare que degué tancarlas en certas épocas dintre de la conciencia, creyém també que si en los dias que corrém, se 'ns priva de dir lo que sentim respecte á uns, no se 'ns privará de exposar lo que opiném respecte á altres.

¿Qui son aquests altres?

Tothom los coneixerá. Actualment, en lo mes de Maig de 1872, quant ja las corrents democráticas han invadit l' atmósfera de tots los pobles, y han penetrat en lo palau de casi tots los reys, quan s' ha creat y regonegut un nou dret, quan s' ha lluytat sempre ab ventatje contra 'l fanatisme y la superstició aixís política, com religiosa, quan s' ha considerat com un cadávre l' esperit dels temps passats, cadávre corromput, sense forsa, sense poder, sense virtualitat, s' aixeca de un plegat un partit, no sabém si despert ó somiant ab una vida perduda, se llansa al camp, y en la qual hi porta escrits lemas tant repugnants com los de «¡viva l' absolutisme!» «¡Morin los liberals!» y altres que en aquestos temps son lo mateix que la reculada de un sigle de adelantos y aspiracions nobles y generosas, no satisfetas encare per desgracia.

Tant fanatisme, tant estúpida ceguera, tant baixa degradació nos avergonyeixen com espanyols, com republicans, com liberals que som; y devant per devant de un moviment de aquesta naturalesa, de bon grat olvidém per are agravis pendants ab altra classe de adversaris, agravis que per ço ventilarem á son degut dia, per aixecar contra 'ls enemichs de la llum, de la civilisació y hasta de l' aire que necesitan los pulmones republicans pera tenir vida, la bandera de las nostras ideas, la força de nostres brassos, la punta de nostra ploma, y tot lo que podém depositar al servey de nostra causa noble, justa y santa.

No som nosaltres d' aquells, que engegats per ódis momentáneos, olvidan qüestions de grandíssima importancia, ni tampoch dels que sols senten lo fibló de una fuetada, y no s' adonan de que se 'ls preparan llarchs anys de sufriment y de martiri, darrera de una vergonya y una afronta mes terribles que la mateixa mort.

No fém tampoch com aquell malalt que preocupat per un granot, dolorós si's vol, pero sense perill, y posada tota sa atenció en curarse, s' olvida de que té una malaltia mortal dintre del cos, y la deixa sense lo degut remey.

No: nosaltres no olvidém l' una cosa ni l' altra; pero actualment creyém que l' altra es mes perillosa, y es per ço que contra ella 'ns girém decidits y plens de resolució.

Bé sabém nosaltres que 'ls governs doctri-

naris, migrats pels defectes propis de sa mateixa naturalesa, no poden viure; convensuts estém de que acabarán per caure; pero sabém també lo que significa un moviment absolutiste en l' últim temps del sigle XIX, sentim la rojor de la vergonya encendre nostras gaitas al veure que hi ha homes encare capassos de abressar certas causas, per diners ó per voluntat propia; veyém ab lo front ocupat que encare la religió es la capa de quatre mercaders, que jagan ab las creencias de centenas d' infelissos, que per no saber emancipar sa conciencia, no saben ser dignes de sí mateixos; y estém resoltos á combatre ab la rahó tantas preocupacions, tant fanatisme, y á tallar ab má segura tantas escreencias repugnants, tantas berrugas asquerosas com semblan voler sortir sobre l' hermosa cara de nostra estimada patria.

Y al opinar aixís, creyém ser avans que tot patriotas de cor y republicans sancers. Potser alguns dels que mes impaciencia mostran per possehir lo poder, siga per lo medi que siga, pera fer desd' ell, lo que 'ls altres, per aquestas mateixas rahons han fet, nos tatxi de poch polítichs, y 'ns acusi de perdre una ocasió de realisar uns fins inmediats que si son los séus, no son pas los nostres.

Peró á n' aquets los hi dirém, net y clar, que per algo mes que per seure á la taula del presupost, volém la República federal: que la desitjém pura y lliure, que no volém que naixi carregada de compromisos ilegítims: que preferím que siga una esperansa hermosa á que se 'ns mostri com una realitat amarganta, y que á la noble aspiració que 'ns anima, no s' hi vá per la marrada de las alianças, ni guardats nostres passos per enemichs odiosos, sino pél camí dret y segur de la constancia, de la fé y de la inflexibilitat.

No duptém que 'l poble, no pervertit, ni sórt jamay á la veu de la rahó, sabrá compendre nostres intents y estimarlos en lo que 's mereixen.

PLAN ESTRATÉJICH PER ACABAR AB

LOS
CARLINS.

Cambisses per conquistar l' Egipte, s' aprofitá de las supersticions d' aquell poble á fi de dominarlo.

Y aixís, sabent que adoravan al bou y á altres animals, posá á la vanguardia de son exercit gran número d' aquests ídols dels egipcis.

Nosaltres creyém que en punt á superstició los carlins no han adelantat gran cosa desde 'l temps de Cambisses als actuals, y no duptém que si 'ls gefes de las columnas que operan en Navarra y las Vascongadas, prenguesin la determinació de armar á una companyia, de Sant-Cristos y retratos del Terso, los sublevats no gosarian fer foch per por de fusellarlos.

Si per xó n' arribessin á fer, pitjor per ells; llavors se veuria fins ahont arriban las sévas creencias, y lo que menos se desacreditavan per tota la vida.

Créguim Serrano; aquest plan es qüestió de posarse en práctica. Aixó no costa res. Los Sant-cristos, si convé, 'ls pobles los donarán de franch.

ESQUELLOTS.

Los carlins de Ordunya, s' han apoderat del

material del carril y 's passejan com s' hi fossen á casa séva.

Via amunt, via avall, no fan res mes que divertir-se.

En quan á mi, veure als enemichs de la civilisació anar en carril, me fa 'l mateix, mateix efecte que contemplar un ase volar.

Un capellá després d' haver dit missa se n' aná á la montanya.

Als quatre passos ja tenia debilitat.

Llavors quedá convensut de lo poch que alimentan las neulas, y de que per anar al camp, millor son talls de llangonissa y bons tragos de vi bó.

Mentres los miniaistres, feyan dir á D. Amadeo en lo discurs de la corona, que hi havia lo millor desitj per arreglar las qüestions pendants ab lo Papa, los sectaris de la religió catolica, los sacerdots de aquesta religió, s' aixecavan contra lo existent.

Está clar: si l' esparver vola, es simplement perque té alas.

Es digne de ser conegut l' exemple que han donat los republicans de Pamplona.

Acossat lo govern pels carlins, tingué de demanarlos ausili, y preguntá al Comité si 'l partit volia organisarse en milicia nacional. Aquest respongué que devia consultarho ab ell, y convocada una reunió, y discutit lo punt s' acordá pendre las armas; mes entenentse que no ho feyan renunciand á las sévas conviccions republicanas, ni acceptant lo que 'l govern representava, sino animats del esperit de combatre als enemichs de la llibertat: que las conservarian fins y á tant que la guarnició hagués rebut refors, y que en aquest cas se reservaban tota llibertat d' acció: y finalment que volian lo dret d' elegirse 'ls gefes y de obrar ab tota independéncia.

Lo gobernador hi cedí, encara que sembla imposible, perque quan la necessitat apreta 's cedeix sempre, y 'l dia següent algunas companyias republicanas estavan ja organisadas y perfectament armadas.

Quan un hom véu cosas aixís, s'enorgulleix de tenir per correligionaris als nobles republicans de la capital de Navarra.

En la partida que roda per las inmediacions de Vich, hi van varios estudiants, sense pél á la cara, y que may n' hi tindrán, perque segueixen la carrera de trabucaire.... vull dir de capellá.

Diu que si no 'ls agafan, en los exámens que venen, tindrán molt bona nota.

Los carlins als que 'ls segueixen, los hi donan *déu* rals.

La primera paraula del séu lema:—*Déu, patria, rey*, es en realitat aquet *déu*.... y las es-pardenyas.

Avans de tirarse al camp, lo Guerxo de la Ratera recorregué 'ls carrers de Agramunt, acompanyat de una música.

Déu ser molt divertit aquet Guerxo!

Diu que en Cabrera vé.

Tigre vell, no 't fassa por.

Hi ha qui diu que 'ls carlins al llansarse al camp, ho feren en vista de las ilegalitats que 's cometeren en las últimas eleccions.

Ningú mes que nosaltres las condemna; pero imaginar-se que una vegada á la vida pugan los carlins defensar lo sufragi universal, es lo mateix que creure 's que un gat y una rata poden casarse pél matrimoni religiós. Ni mes ni menos.

Molts dels capellans aixecats cedeixen generosament los fulls dels breviaris pera fer cartutxos.

Encare que aixís com aixís en aquests temps no resin, de aixó se 'n diu sacrifici, abnegació y desinterés.

Molts dels que han comprat béns del clero, hi unas quantas nits que no poden dormir. L' una orella 'ls xiula y 'ls diu «Carlos VII» L' altre 'ls xiula també, y 'ls diu «Petróleo» Y ni menos s' adonan de lo tou que tenen lo llit, y de lo replé que tenen l' estómach. ¿De que 'ls serveix ser rics?

CÀNTICH DE GUERRA CARLISTA.

Anirém á fer trompadas
en contra 'ls lliberalots
ab la fé dintre de la ànima
y ab la por dintre del cos.
Sols cantant lo gori, gori
podém fer tremolá 'l mon
cantém donchs ab véu de xantre
Kirie leyson!

Quan los pobles nos seguescan,
per imposarlos ardor
y la santa obediencia
que al pastor déu lo moltó,
nos traurém la santa estola
y dant benediccions
cantarém ab veu groixuda
Kristeleyson!

Y al trobar á una columna
y al sentir lo pet del foch
y al mirar las bayonetas
relluhí' á la llum del sol,
girant qua, sens oprobis,
per que l' oprobi rebaixa,
fugint dirém ab véu baixa
Miserere nobis!

Las ànimas del Purgatori 's rosteixen que es un gust.

Densá que 'ls capellans, se n' han endut de las caixetas de las iglesias, los quartos que acostuman tirarhi los devots, en sufragi de las ànimas, lo foch se encén, y jamigo! noticias que tenim de aquella terra, asseguran que ja no s' hi pot viure.

No cal pas que 'ns ho digan; si hasta sembla que l' escalfor ha arribat fins aquest mon. ¿No es vritat que fa mes calor are que un mes avans?

Una cosa m' estranya, y es que als presos carlins no hajan anat angelets á llibertarlos.

¿Que te d' estrany que 'ls capellans s' aixequin y mirin de fer trompadas?

¿No van uniformats per ventura com los militars?

¿Acás la presencia continua del calse no 'ls inspira la mono-monia del trabuch?

¿No 's semblan ab la boca, l' una cosa y l' altra?

¿Y lo fum de l' incens, no fa venir al cap lo de la pólvora?

Veus' aqui un nom, que no podria escaure millor á un cabecilla carlí de las Vascongadas ó Navarra:

NO-ROSEGUIS-PÁ-TORRAT.

¿No es veritat que sembla imposible com no hi es?

Un cabecilla de la provincia de Teruel, se diu Alegre.

¿Alegre? Donchs que 's diverteixi tant com vulga, y que reparteixi castanyolas als de la partida per ballar un bolero ó bé un fandango.

Una partida carlista quan arribá á Beasain, s' adoná que anava ab ella un capellá que en l' altre alsament vá tocar pirandó ab lo sant y la limosna, com vulgarment se diu.

De primer volian fusellarlo.

Ell era capellá.

Y ells era lo millor que podian fer: franca-ment.

REFRANS ADOBATS.

Al cul del sach s' hi troban las boinas.

Qui no te seny reb bolets.

Paraulas de Carlos seté y serena de nit, duran un dia y una nit.

Pél maig, carlins á raig.

Cada dia cols amargan, y carlins atipan.

No se sab de qui son los quartos, fins qu' es morta la insurrecció.

Quan l' hi he vist l' escapulari, ja hi he dit que era carlí.

Deu rals d' arrós, fan ventre gros.

Los boigs fan bitllas, y 'ls carlins no.

Ja pot xiular lo carlí, si 'l pais no 'l pot veure.

Si vols ser bisbe, posat boina al cap.

Val mes ser cap de llus que clatell de carlí.

Carrabina carlista lo preu se pert de vista.

Rey que pescá 'l trono vulla, 'l cul se mulla,

Partida disolta, cabecilla rich.

A l' istiu tot carlí viu.

Deu dona balas á qui 'l defensa.

Brams de carlí, no pujan al cel.

En Carlos VII digué en sa proclama que ell se posaria á la vanguardia de son exercit. Del dit al fet hi ha un camí bastant llarguet.

A pesar de haver estat á Ginebra, 'l Niño Terso no s' ha tornat federal.

Hi ha gent que tenint ulls no hi veuen, y que no hi senten tenint orelles de un pam y mig.

Lo govern tant empenyat com sempre en mantenir la unió de la Iglesia y del Estat.

Y 'ls eclesiástichs tant empenyats com sempre en agafar lo trabuch, en contra d' ell.

L' últim es lògich; lo primer si 'u entench que 'm pelia..... lo cap á tall de capellá.

FABULETA.

Un rector de rompe y rasga
que maanava una partida,
al trobar una columna,
vá sentir las cagarrinas,
y no podent ferli cara
la cara al moment l' hi gira;
l' hi cau la teula del cap
y á l' anca 'ls talons l' hi arriban.

La corona que n' ostenta
afeitada, ab lo sol brilla,
y un soldat que la contempla,
—cor que vols, cor que desitjas—
l' apunta, tira, l' hi toca
y 'l tomba á terra sens vida.

*Hi ha coronas afeitadas
que son coronas d' espinas.*

LO RECTOR DE MA VILA.

Lo rellotje de la vila
Tot just toca á matinada,
Se n' ha obert un porticó;
Surt un nas, prompte una cara,
Surt un cap que du corona,
Y sortir vol una panxa;
Més atura son desig
Una brana mig corcada.
Que será, que no será?
Dotze morts y cap mortalla.

Lo mosso del hostaler
Sóta 'l balcó s' esperava:
Quan n' ha baixat lo rector
Una euga l' hi presentava
—Pare Ambrós, lo Pare Ambrós
¿Qué ja ha pres lo xocolate?
—Sanch de lliberal voldria,
Sols de aquesta sanch tinch gana.
Que será que no será?
Dotze morts y cap mortalla.

Per las portas de la vila
Lo rector surt, que cabalca:
Un home derrera dú
Y van drets á la montanya.
Quan son á prop de pujar
Del euga 'l rector devalla,
Obra un paraigua vermell
Y á sa gent aixís ne parla:
Que será que no será?
Dotze morts y cap mortalla.

«Nostre causa es la del cel
Per ser ella nostre causa,
Com de Déu los diners son
Que 's recullen per las ànimas.
Sanch de lliberal per Ell
Es la millor presentalla,
Mes omplert de gloria 's veja.
Qui mes feyna avuy ne fassa.
Que será que no será?
Dotze morts y cap mortalla.

Al serne entrada de fosch
Tot y sent fosch ne tornava
Un rectó, 's un paraigua obert
Y una euga morta de gana.
—Pare Ambrós, lo Pare Ambrós,
D' hont ne vé tan groch de cara?
—Calleune la majordona
Vinch á pendre 'l xocolate
Que será que no será?
Un mort mes y cap mortalla.

UN XINO.

Los fabricants de Tarrassa, Sabadell, Alcoy, y demés puestos ahont la fabricació de panyeria es lo principal element de riquesa, ja no están, segons tenim entés, per anar á provehir de primera materia á Segovia, Sajonia, y demés punts acreditats fins are.

Actualment pensan ferho á Navarra y á las Provincias Vascongadas. ¡N' hi ha tanta de llana are ab aixó dels carlins!

¡Jo no sé aquest dimoni de carlins com sent tant catòlics no saben tenir mes resignació ab la voluntat de Déu!

¿No es Tot-poderós?

¿Y donchs, perquè no ha fet que guanyessin una vegada tant sols ab tantas com ho han probat?

¿No es l' esencia de la sabiduría?

¿Y donchs, que? ¿Lo Déu que proclaman y á qué tant voléu obehir s' ha equivocat ab vosaltres, ó es que vosaltres vos rebeléu contra sos fallos?

¡Ah! Jo crech, que Déu ni menos s' en recorda ja de la carlinalla.

Se parla de que en los Seminaris, á mes de las cátedras de filosofia y teología, s' hi obriran cursos d' esgrima y classes de tiro.

Los cabecillas aixecats actualment, portant corona, son los indicats per desempenyarlas.

¡Oh! 'ls capellans s' aixecan, y molt bé que fan.

—¿Fan bé diu?

—Si home: á veure vosté que faria si després de péndreli 'ls bens, no l' hi volguésen pagar lo que l' hi deuen, y s' hagués de morir de fam en un recó.

—Home precisament per aixó no vaig ferme capellá.

—Donchs ells van ferse 'n á pesar de aixó, y confiant en Jesucrist...

—Ja veurá, escolti: á propósit de Jesucrist. ¿Que hauria dit vosté si lluny de rebre ab mansuetut los martiris de sos sayons, s' hagués girat airat contra ells y s' hi hagués fet á plantofadas y cops de puny? ¿Diria que era un Déu? ¿Creuria en ell?

—Home... home...

—¡Ah! Donchs jo precisament no crech en los capellans, perque dihentse imitadors de Jesucrist, veji quin modo de imitarlo.

Diu que molts dels carlins sublevats á Navarra y las Provincias Vascongadas portavan hostias á las butxacas

Aixó ho déuen fer per rebre la comunió avans de morir.

Sempre es una cosa que está be tancar una carta, avans de enviarla al corréu.

Déu, patria y rey. ¿Eh que está bé?

Sols que 'l séu Déu no 'ls escolta la séva pátria 's riu d' ells, y 'l séu rey es un *aitwarel-lo* mig tocat del ala, que sols sab fer criaturas per eternisar la llana en lo clatell de sos partidaris.

—En una de las platxas de las Vascongadas un barco carregat de rapé, hi ha fet un desembarch.

—Sempre ho havia dit jo, que 'l moviment carlí, alguns l' aprofitarian per ferhi 'l contrabando.

—Ah! no: s' equivoca. 'L rapé desembarcat va consignat als capellans de las partidas.

Lo carlisme se 'm figura un cadávre que dú las butxacas plenas de quartos.

No té vida; pero té ánima: ánima de metall.

FABULETA.

Un neo molt devot, punyal en má al *Niño Terso* anava á defensá.

De prompte véu vení

un combregar pél séu mateix camí, s' agenolla al moment plé de fervor, se pica 'l pit per lo costum seguir y 's clava lo punyal al mitg del cor.

Aixo vol dir que hi ha costums mol mals neos molt bestias, y molt bons punyals.

A la facció de 'n Peralta, quant estava rebent lo foch de las tropas, se l' hi podia recordar lo següent refrá

—Per l' Abril, cada gota 'n val mil.

—¿Perque 'ls carlins surtan per las montanyas, y no van per las ciutats?

—Home es molt clar, perque fan com las fieras.

Son varios los capellans que han sigut portats á la presó.

A veure si moralisan als presos.

D' are en avant, perque estigan millor, als Sant-cristos se 'ls hi penjará un parell de pistolas, símbol de la nova marxa que s' imprimeix á la religió católica, apostólica, romana.

No hi ha hagut fins ara cap bisbe que haja tingut l' idea de condemnar la conducta, seguida pels capellans de sas diócessis, d' aixecarse en armas contra la llibertat, y de convertir la pau de sa missió en guerra despiadada y repugnant.

Aquí, al revés de lo que resa lo refrá, 's pot ben dir:

—Las ollas se semblan als testos.

En un restaurant.

—Noy, porta *palillos*.

—No 'n tenim.

—¿Qué pot ser no 'n déu?

—¡Oh! Jo li diré; no 'n dém de desde que 'ls parroquians se 'ls prenen.

—Los lladres, deya un, li súrten en un camí y li diuen:—La bossa ó la vida.

—Bé es pitjor los metjes, li contestá un altre, que li prenen la vida y la bossa.

Havent anát Napoleon á un poble ahont hi havia un pagés conegút nostre, li várem preguntar:

—¿L' has vist?

—Si.

—¿Y que tal? ¿Era lleig ó guapo?

—¡Oh! Yo 't diré: com que no sé 'l francés, no he pogút enterarmen.

Vaig á casa d' un amich que té una taula superva, y ahir vaig dirli:

—Noy que *de* que menjas.

—Com que fá tants anys qu' ho faig, al últim n' hi arribat á apendre.

ANUNCI. Hi ha una senyoreta que sab l' es-

panyol, l' inglés y l' italiá. que desitja trovar un que la entenga.

Si, pagant lo que siga, vol l' interessát, se trovará qui la aboni... *al teatro*.

Un pobre, per servir á un potentát, un peu s' ha dislocat, y lo rich; per si així 'l treya de apuros, li ha deixat, al morir, quaranta duros. Aixó proba lector que 'l poderós molts cops pensa lluhirse y sols fá l' es.

Cómicas qu' en la escena de lluny cautivan: aixó es lo qu' á mi 'm donas que 's pintan.

Diu qu' á un dels gefes de la insurrecció carlista, lo mateix D. Carlos li ha regalát un bastó de *mando*.

Aixó es lo que jo regalaria sempre á n' als carlistas: *bastó*.

La escena passa en una diligencia:

Entre varias senyoras hi ha un *desverge* nyit que fuma.

—¡Déu méu! quin fum, diu una de las senyoras.

—No importa, contestá 'l fumador, jo ja hi estich acostumat de sempre.

LA ENVEJA.

Contan qu' era un dia oruga mitj morta sota una flor,

y vá dirli lo Senyor:

—Jo vull darte tot quant puga.

—Pénsau bé; res tens vedát

perque 't passi la tristesa.

¿Qué vols ser?—Vull la bellesa de la flor del méu costát.

Flor se torná y, quant ja flor

vá ser ufana y hermosa,

igual qu' abans, neguitosa

la veje Nostre Senyor.

—¿No ets ja flor? ¿Com es qu' així

te veig, morta l' alegría?

—Perque só flor y voldria

sé un arbre alt com aquest pí.

Vá torná á ser escoltada,

y fôu, de formas tant bellas,

pí tant alt, qu' á las estrellas

vá dirigir sa mirada.

Ho veje Nostre Senyor

y féula estrella al moment;

mes per ço seguí veyent

sa tristesa y mal humor.

—¿Encara no t' ha enaltit

tan brillá y tanta fortuna?

—No, perque vull ser la lluna.

—Donchs torna al món tot seguit.

Si tu, vá dirli 'l Senyor,

m' ho haguesses dit al moment,

t' hauria dat com á present

fins del Sol lo carrod' or.

No ho has fét y aixís he probát

lo téu instint despreciable:

La enveja es tant miserable que veu sols lo del costat.

D. ELIAS.

I. Lopez editor.

Imp. de la V. é H. de Gaspar. 1872.